

Inkomhal met speelruimte in het Security Forces Medical Complex in Riyadh, Saoedi-Arabië.

Ziekenhuizen op mensenmaat

Bij het ontwerpen van ziekenhuizen houden architecten te weinig rekening met effecten op de gezondheid van de patiënt en het personeel. Sylvie Meunier van architectenbureau Ardism wil daar iets aan doen.

Erik Derycke

Verloskamer in het Bumrungrad International Hospital in Bangkok. De kleuren, kunstwerken en materialen zorgen voor een rustgevende omgeving voor de aanstaande moeder en familie.

Sylvie Meunier studeerde architectuur aan het Horta-Instituut van de ULB. Haar eerste werkervaring deed ze op bij architectenkantoren in België. Ze werkte onder andere aan het ontwerp van AZ Zeno in Knokke-Heist. Daarna trok ze naar het buitenland: zes jaar in Bangkok, twee jaar in Mexico en vervolgens drie jaar in Dubai.

U bent intussen terug in België en hebt een eigen bureau, Ardism. Wat is uw ontwerpfilosofie?

Sylvie Meunier: Als u me toelaat verwijs ik naar

het begin van de architectuurtheorie. In zijn standaardwerk heeft de Romeinse architect Vitruvius het over drie criteria waaraan een bouwwerk moet voldoen: *firmitas*, *utilitas* en *venustas*. *Firmitas* staat voor stevigheid, degelijkheid. *Utilitas* verwijst naar het functionele. Het derde criterium, *venustas*, gaat over schoonheid. Toen de moderne architectuur bij het begin van de vorige eeuw tabula rasa wou maken, is het criterium van *venustas* daar het slachtoffer van geworden. Moderne architectuur moest in de eerste plaats functioneel zijn.

Vandaag merken we dat in onze maatschappij steeds meer mensen zich niet goed voelen in hun werkomgeving. Er is een epidemie van burn-out, en in de medische sector wordt geklaagd over stress en onvoldoende welzijn op het werk. Als architecten vragen we ons af of dat niet komt doordat we de *venustas*, de schoonheid, ten onrechte hebben verwaarloosd.

Hebben stress en burn-out niet meer te maken met de werkdruk dan met het gebouw waarin iemand werkt?

Uiteraard spelen werkdruk en organisatie een heel belangrijke rol daarin, maar dat hangt samen met de omgeving. Mensen hebben een diep gewortelde behoefte aan een omgeving die ons inspireert en kalmeert. Als architecten kunnen we een beroep doen op recente ontwikkelingen in de neurowet-

schappen om dat te onderbouwen. Wij vragen ons dan af: waarom zouden we diezelfde inzichten niet gebruiken om het welzijn van mensen te verhogen? Dat heet dan *Evidence Based Hospital Design*.

Hoe moet een hospitaal dan ontworpen worden?

De basis die wij gebruiken is de WELL Building Standard, een norm voor gezonde gebouwen. De norm kijkt naar het gebouw als geheel op basis van zeven categorieën: lucht, water, voeding, licht, fitheid, comfort en geest. Het gaat dan over heel uiteenlopende zaken, zoals de luchtkwaliteit, nabijheid van drinkbaar water en verlichting, maar ook hoe het gebouw mensen met een kantoorjob stimuleert om voldoende te bewegen.

De architectuur zelf mag niet te complex of te eentonig zijn. Dat gaat eigenlijk terug op studies door de psycholoog Daniel Berlyne. Hij toonde aan proefpersonen verschillende kunstwerken. Als de kunst te simpel was, waren de mensen niet geboeid. Als het te complex was werd het angstaanjagend. Hiroki Kotabe heeft hetzelfde fenomeen vastgesteld voor architectuur. Een te complexe omgeving veroorzaakt stress.

Kan de nodige 'venustas' ook geleverd worden door kunst in het interieur?

Ook daar bestaan verschillende studies over. Judith Heerwagen heeft bijvoorbeeld aangetoond dat de stress in een tandartspraktijk aanzienlijk lager was wanneer er een grote muurschildering in de wachtkamer hing. Opvallend genoeg is er wereldwijd één type kunst die universeel kalmerend werkt. Het gaat dan om kunst die kalm of langzaam bewegend water, groene bladeren, bloemen, een park- of savanneachtige omgeving en niet-bedreigende wilde dieren afbeeldt. Maar zo vreemd is dat niet: de moderne mens komt uit de savanne van Oost-Afrika, en misschien is dat daarom nog steeds het landschap waarin we ons het veiligste voelen. Je hoeft daarom geen foto's van *Out of Africa* in een ziekenhuis te hangen; ook door het gebruik van kleuren en materialen kan je zo'n landschap suggereren.

Hoe belangrijk is hygiëne in uw ontwerp?

Voor ziekenhuizen is hygiëne uiteraard cruciaal. Het is goed dat daar normen en 'best practices' voor bestaan, zoals rekening houden met de aansluiting van vloer en muur, het vermijden van scherpe hoeken en van horizontale vlakken – allemaal om zo min mogelijk ophoping van stof en vuil te krijgen.

Tegelijk blijkt uit onderzoek dat de *perceptie* van zuiverheid even belangrijk is. Uit een studie door Whitehead, May en Agahi uit 2007 blijkt het dat

ziekenhuispatiënten oudere interieurs gemakkelijker als vuile omgevingen waarnemen, terwijl gerenoveerde kamers met moderner meubilair automatisch een 'propere' indruk nalaten – ook al waren beide omgevingen even hygiënisch!

Ik kan me voorstellen dat sommige directeurs of bestuurders dit interview lezen en denken: allemaal goed en wel, maar maakt dat ons project niet veel duurder?

De meerkosten van een ontwerp op mensmaat zijn beperkt als je het bekijkt op het totaalbudget. Zeker als je er van bij het begin aandacht aan besteedt is de impact minimaal – aanpassingen in bestaande gebouwen zijn duurder en niet altijd mogelijk. Dus ja, het kost meer, maar het gevolg is wel dat het absentisme daalt; en doordat mensen zich beter voelen en zich beter kunnen concentreren, stijgt de productiviteit. Je verdient het dus terug op termijn.

‘Waarom zouden we diezelfde inzichten uit de neurowetenschappen niet gebruiken om het welzijn van mensen te verhogen? Dat heet dan *Evidence Based Hospital Design*’

Ik hoorde onlangs Thierry Geerts, CEO van Google België, tijdens een conferentie zeggen dat *data* belangrijk zijn voor Google, maar niet zo belangrijk als de mensen die er werken. “Als we al onze gegevens zouden verliezen, zouden we er snel weer genoeg kunnen verzamelen. Maar als we al onze ingenieurs zouden verliezen, zou de schade veel groter zijn.” Dat geldt ook in een ziekenhuis. Als je MRI-scanner niet werkt, zijn er nog wel andere manieren om je patiënten te helpen. Maar als je personeel afhaakt omwille van een ondermaatse werkomgeving, ligt je ziekenhuis plat. ■

www.ardism.com

Kantine van het Jaypee Hospital in Noida (India). Planten zuiveren de lucht en zorgen voor een aangename omgeving.